

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการมีวินัยทางการเงิน ของแรงงานนอกระบบในกรุงเทพมหานคร

ธัญรัตน์ สุวรรณะ¹ มงคลชัย จำรูญ²

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมการมีวินัยทางการเงินของแรงงานนอกระบบในกรุงเทพมหานคร 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการมีวินัยทางการเงินของแรงงานนอกระบบในกรุงเทพมหานคร โดยใช้วิธีการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างเป็นแรงงานนอกระบบในกรุงเทพมหานคร จำนวน 402 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สหสัมพันธ์ของเพียร์สันและสถิติถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า

1. แรงงานนอกระบบมีพฤติกรรมการมีวินัยทางการเงิน ซึ่งประกอบด้วยวินัยด้านการออม คือ การออมเงินอย่างสม่ำเสมอ และวินัยด้านการใช้จ่าย คือการวางแผนการใช้จ่ายอย่างคุ้มค่าคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดในการใช้จ่ายอยู่ในระดับปานกลาง
2. ปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีวินัยทางการเงินของแรงงานนอกระบบ ได้แก่ จำนวนบุคคลในอุปการะ รายได้ต่อเดือน ค่าใช้จ่ายต่อเดือน และภาระหนี้สินต่อเดือน ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

คำสำคัญ: แรงงานนอกระบบ; วินัยทางการเงิน; กรุงเทพมหานคร

¹ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
39 ถนนรังสิต-นครนายก ต.คลองหก อ.ธัญบุรี จ.ปทุมธานี, ประเทศไทย
อีเมล: Tanwarat_2@hotmail.com

² นักวิจัยอิสระ

Factors Related to the Behavior of Financial Discipline of Informal workers in Bangkok.

Thanwarat Suwanna¹ Mongkolchai Jamroon²

Abstract

The purpose of this research were as follows: (1) to study financial discipline of informal workers in Bangkok (2) to study factors related with the behavior of financial discipline of informal workers in Bangkok. The samples used in the research were number of 402 informal workers in Bangkok. This research instrument was a questionnaire. The statistics were percentage, frequency, mean, standard deviation, Pearson's correlation coefficient and multiple linear regression analysis.

The research result revealed that

1. Informal workers have financial discipline include, saving discipline is a constant savings, and spending discipline is a cost-effective plan for spending. Saving discipline, spending discipline and financial discipline were moderate.
2. The Personal factors are related to the financial discipline of informal workers, The number of dependents. income per month, Expenses per month And monthly liabilities at statistically significant level .05

Keywords: Informal Employees; Saving discipline; Bangkok

¹ Faculty of Business Administration Rajamangala University of Technology Thanyaburi
39 Rangsit-Nakhon Nayok Road., Khong 6 Sub-district, Thanyaburi District, Pathum Thani Province, Thailand
E-mail: Tanwarat_2@hotmail.com

² Freelance researcher

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เมื่อพิจารณาแรงงานนอกระบบตามกลุ่มอายุ พบว่า จากสถิติของสำนักงานสถิติแห่งชาติพบว่า ในปี 2559 จากผู้มีงานทำทั้งหมด 38.3 ล้าน เป็นแรงงานในระบบ 17.0 ล้านคน หรือร้อยละ 44.4 (ชายร้อยละ 53.5 หญิงร้อยละ 46.5) คน และเป็นแรงงาน นอกระบบ 21.3 ล้านคน หรือร้อยละ 55.6 (ชายร้อยละ 54.9 หญิงร้อยละ 45.1) (National Statistical Office, 2016) ได้แก่ ผู้รับงานไปทำที่บ้าน ผู้รับเหมาช่วงงาน อุตสาหกรรมไปทำที่บ้าน (Industrial Outworkers) คนงานที่ทำงานไม่ประจำ ลูกจ้างชั่วคราว ลูกจ้างชั่วคราวตามฤดูกาล และลูกจ้างที่ทำงานไม่เต็มเวลา (Part-time workers) ลูกจ้างในโรงงานห้องแถว (Sweatshop) และคนงานที่ทำกิจการของตนเอง (Own Account Workers) อยู่ที่บ้านและโรงงานที่ไม่มีการตรวจสอบจดทะเบียน นอกจากนี้ยังหมายรวมถึงแรงงานอิสระที่ทำงานเพื่อความอยู่รอด เช่น ทาแบเร่ริมถนน คนขับรถแท็กซี่ คนเก็บขยะ และแรงงานรับใช้ในบ้าน กลุ่มเกษตรกร แรงงานรับจ้างทั่วไป แม่ค้า เป็นต้น ในกลุ่มแรงงานในระบบนั้นจะมีการออมที่บังคับตามระบบ คือ ภาครัฐ ได้แก่ข้าราชการจะมีเงินออมบังคับในรูปแบบกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (กบข.) ส่วนภาคเอกชนจะเป็นรูปแบบการเก็บออมบังคับในรูปแบบของกองทุนประกันสังคมหรือกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ แต่ในกลุ่มของแรงงานนอกระบบนั้นจะไม่มีระบบเข้ามาจัดการการออม ส่วนมากรายได้จากรายได้แต่ละวันก็หมดไปกับการใช้จ่ายเพื่อการดำรงชีวิต รัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญของแรงงานนอกระบบ เพราะว่าประชากรส่วนใหญ่ในสังคมเป็นภาคแรงงานนอกระบบ มีสัดส่วนของกำลังแรงงานมากกว่าร้อยละ 60 และเป็นกลุ่มแรงงานที่ขาดการคุ้มครองทางสังคม ภาครัฐจึงเข้ามาสร้างแนวทางและดำเนินงานเพื่อส่งเสริมการออมของแรงงานนอกระบบ โดยสร้างความตระหนัก ถึงการ

เตรียมความพร้อมการออมเงินก่อนจะเข้าสู่วัยเกษียณอายุอย่างถูกต้อง และเป็นไปอย่างรอบคอบ เพื่อให้มีเงินใช้ขั้นพื้นฐานสำหรับดำเนินชีวิตหลังเกษียณ มีการสร้างเครือข่ายสมาชิกการออมของแรงงานนอกระบบ อาทิ เกษตรกรทั่วประเทศไทย ผ่านระบบสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ส่วนแรงงานนอกระบบในอาชีพอื่นๆ มีการจัดตั้งกองทุนการออมแห่งชาติ เพื่อสร้างวินัยการเก็บออม ในจำนวนเงินที่ไม่มาก แต่สามารถได้ประโยชน์และเห็นผลระยะยาว โดยเฉพาะยามหลังเกษียณหรือเมื่อไม่มีงานทำ ไม่มีรายได้ยังคงมีเงินออมส่วนนี้เป็นพื้นฐานที่ช่วยเหลือได้ มีการศึกษาถึงปัญหาสถานการณ์การออมเงินของประเทศไทย พบว่าในอดีตนั้น มีแนวคิดที่จะออมเงินเมื่อมีเงินเหลือเท่านั้น ดังสมการ เงินรายได้ – เงินรายจ่าย เท่ากับเงินออมส่วนที่เหลือ แต่ที่แท้จริงแล้ว แนวคิดสำหรับการออมเงินที่ถูกต้อง คือ เงินรายได้สุทธิ-เงินออม เหลือจึงเป็นเงินใช้จ่าย และที่สำคัญคือการสร้างความตระหนักของคนในสังคมถึงปัญหาที่กำลังจะเกิดขึ้น การวางแผนทางการเงินเป็นเครื่องมือที่ช่วยเตรียมความพร้อมและนำชีวิตไปสู่ความมั่นคงทางการเงิน ซึ่งควรเริ่มจากการปลูกฝังนิสัยการออมและการใช้เงินอย่างสมเหตุสมผลตั้งแต่วัยเด็กเพื่อบ่มเพาะวินัยทางการเงินไว้ก่อน เมื่อเข้าสู่วัยทำงานก็จำเป็นต้องรู้วิธีการวางแผนการจัดสรรรายได้ให้เพียงพอกับการออมเงินตามเป้าหมายและรายจ่ายต่างๆ อย่างเหมาะสม เมื่อมีครอบครัวก็จำเป็นต้องดูแลทั้งตนเองและคนในครอบครัว ทำให้ความรับผิดชอบและภาระทางการเงินยิ่งเพิ่มขึ้น ซึ่งส่งผลให้การวางแผนทางการเงินมีความสำคัญมากขึ้น แม้กระทั่งเมื่อเกษียณอายุ ก็ยังต้องวางแผนทางการเงิน เพราะเป็นวัยที่มีรายได้ลดลง แต่ค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่ยังคงอยู่ หรืออาจสูงขึ้นในบางหมวด เช่น การรักษาพยาบาล ซึ่งหากไม่มีการวางแผนที่ดีก็อาจเกิดปัญหาได้ (Bank of Thailand, nd.).

มีงานวิจัยจากกระทรวงแรงงานที่เกี่ยวข้องกับแรงงานนอกระบบที่ยืนยันถึงความเปราะบาง และความเสี่ยงของแรงงานกลุ่มนี้ เช่น ผู้ประกอบอาชีพการค้าขนาดเล็ก และผู้ประกอบ อาชีพอิสระชนส่ง ในกรณีเกษตรกรพบว่าแรงงานภาคเกษตรส่วนใหญ่มีการศึกษาต่ำกว่าร้อยละ 80 มีระดับการศึกษาไม่เกินประถมศึกษาตอนปลาย เกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุมากกว่า 40 ปี และการศึกษาที่ต่ำเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกษตรกรตกอยู่ในภาวะความยากจนเนื่องจากขาดความรู้ และเมื่อรวมเข้ากับการขาดทักษะ ในการประกอบอาชีพ ก็ยิ่งทำให้เกษตรกรตกอยู่ในภาวะที่เสียเปรียบมากขึ้น การไม่ประสบความสำเร็จ อันหมายถึงการไม่สามารถสร้างรายได้ที่พอเพียง จากการประกอบอาชีพและอาจต้องเลิกอาชีพ เป็นการสะท้อนความเสี่ยงในวงจรชีวิตของผู้ค้า ปัญหาที่พบมากคือ ความไม่แน่นอน ของรายได้ การขาดความมั่นคงในอาชีพ เพราะไม่มีที่ขายแน่นอน

ภาครัฐได้ตระหนักถึงความสำคัญ ของการบริหารการเงินส่วนบุคคลโดยมีการจัดทำแผนการส่งเสริมความรู้ทางการเงินแห่งชาติ (วาระแห่งชาติ) โดยเสนอร่าง แผนการให้ความรู้พื้นฐานทางการเงิน พ.ศ. 2560 - 2564 ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดเป้าหมายและแนวทางการดำเนินงานเรื่องการให้ความรู้พื้นฐานทางการเงินระดับประเทศอย่างบูรณาการ มีเป้าหมายสำคัญ 2 ด้าน ได้แก่ เพื่อให้คนไทยมีการตระหนักรู้และเห็นถึงความสำคัญของการบริหารการเงินส่วนบุคคล สามารถเข้าถึงประชาชนจำนวนมาก และเพื่อให้คนไทยมีความรู้ความสามารถและมีวินัยทางการเงิน สามารถวางแผนและบริหารจัดการการเงินของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีหลายกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ กลุ่มเด็กและเยาวชน กลุ่มนักศึกษาและคนทำงาน กลุ่มคนที่ทำงานในภาคเอกชน กลุ่มคนที่ทำงานในภาครัฐ กลุ่มแรงงานนอกระบบ กลุ่มการเงินชุมชน กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มผู้ว่างงานและประชาชนทั่วไป (Ministry of Finance, 2017)

จากความสำคัญข้างต้น จะเห็นได้ว่าการมีวินัยทางการเงินเป็นเรื่องที่สำคัญเรื่องหนึ่ง โดยเฉพาะกลุ่มแรงงานนอกระบบที่ไม่มีหลักประกันที่มั่นคง การใช้จ่ายเงินอย่างไม่มีระเบียบวินัยโดยไม่คำนึงถึงฐานะทางการเงินและความไม่แน่นอนของเศรษฐกิจในอนาคตจะส่งผลกระทบได้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการมีวินัยทางการเงินของแรงงานนอกระบบในกรุงเทพมหานคร เพื่อที่จะเป็นประโยชน์ต่อการเสนอแนวทางพัฒนาการมีวินัยทางการเงิน รวมถึงการมีวินัยด้านการใช้จ่ายแก่แรงงานนอกระบบเพื่อเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันในการรับมือกับปัญหาที่เกิดจากความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจในอนาคต และสามารถใช้ชีวิตอย่างมีความสุขเมื่อก้าวเข้าสู่วัยเกษียณ

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมการมีวินัยทางการเงินของแรงงานนอกระบบในกรุงเทพมหานคร
- 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการมีวินัยทางการเงินของแรงงานนอกระบบในกรุงเทพมหานคร

ขอบเขตของการวิจัย

- 1) ขอบเขตด้านเนื้อหาการวิจัย เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการมีวินัยทางการเงินของแรงงานนอกระบบในกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย ปัจจัยส่วนบุคคลและวินัยทางการเงิน
- 2) ขอบเขตด้านประชากร ได้แก่ ประชากรแรงงานนอกระบบในกรุงเทพมหานครมีจำนวน 1,481,600 คน (National Statistical Office, 2016)
- 3) ขอบเขตด้านพื้นที่การวิจัย จังหวัดกรุงเทพมหานคร ได้แก่ กรุงเทพมหานคร กรุงเทพมหานครเหนือ กรุงเทพมหานครใต้ กรุงเทพมหานครตะวันออก กรุงเทพมหานครเหนือ และ กรุงเทพมหานครใต้
- 4) ขอบเขตด้านระยะเวลา ในช่วงเดือนธันวาคม

2559 ถึง เดือนกรกฎาคม 2560

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีการบริโภคในวงจรชีวิต (Life Cycle Theory of Consumption) (Branson, 1989) มีแนวคิดว่า การตัดสินใจของครัวเรือนระหว่างการใช้บริโภคกับการออมในขณะใดขณะหนึ่ง สะท้อนถึง ความพยายามที่จะให้บรรลุเป้าหมายของการกระจาย การบริโภคตลอดวงจรชีวิตภายใต้ข้อจำกัดของรายได้ หรือทรัพยากรที่คาดว่าจะได้รับตลอดชั่วอายุขัย ซึ่งหมายความว่า ระดับการบริโภคของครัวเรือนมิได้ขึ้นอยู่กับระดับรายได้ในช่วงเวลาปัจจุบันเท่านั้น แต่ยังขึ้นอยู่กับรายได้ที่เขาคาดว่าจะได้รับในอนาคตอีกด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับวินัยทางการเงิน Bordeerat (2010) กล่าวว่า ความรู้ด้านการจัดการการเงินส่วนบุคคลจะไม่เกิดประโยชน์ ถ้าบุคคลนั้นไม่นำไปปฏิบัติ ทักษะ หมายถึง การที่บุคคลได้ปฏิบัติจนเกิดความชำนาญ ทำให้การใช้ทักษะนี้คือมีวินัยทางการเงิน ในกรณีถ้าบุคคลรู้และเข้าใจจะสามารถนำไปปฏิบัติได้ ซึ่งวินัยทางการเงินเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้บุคคลมีความมั่นคงอย่างยั่งยืนเกิดขึ้นได้ โดยอาจแบ่งออกได้เป็น 6 ข้อดังนี้ (1) สร้างแรงบันดาลใจ (2) สร้างการยอมรับจากภายนอก (3) กำหนดการผู้รับผิดชอบ (4) ยอมรับพฤติกรรมที่ดีและไม่ดี (5) ให้รางวัลสำหรับชีวิตที่มีวินัย และ (6) ออกจากกิเลสทั้งปวง

Boonklee, (2009) กล่าวถึง วินัยทางการเงินว่า คือ แนวทางจัดการการเงิน ในด้านหารายได้ การใช้ จ่าย และการเก็บออม เพื่อให้บุคคลดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข ไม่ก่อให้เกิดหนี้ สามารถแบ่งวินัยทางการเงินออกเป็น 2 ด้าน คือ วินัยด้านการออมและวินัยด้านการใช้จ่าย ดังนี้

1. วินัยด้านการออม หมายถึง การเก็บออมอย่างสม่ำเสมอ ในด้านระยะเวลาและมูลค่า การออมเงิน

ตามสัดส่วนที่เหมาะสมกับอายุ การออมเพื่อซื้อสินค้าที่จำเป็นในการดำรงชีวิตและออมเพื่อเก็บไว้ใช้ในวัยเกษียณ เป็นต้น

2. วินัยด้านการใช้จ่าย หมายถึง การวางแผนการเงินใช้เงินอย่างคุ้มค่าจนถึงประโยชน์สูงสุดจากการใช้จ่าย และเป็นการใช้จ่ายในสิ่งที่เหมาะสมแก่สถานภาพ และความจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น การไม่ซื้อไม่บริโภคสินค้าที่มีราคาแพง หรือฟุ่มเฟือย หรือสินค้าที่เกินความจำเป็นในการดำเนินชีวิตประจำวัน การรู้จักเลือกซื้อสินค้าที่มีประโยชน์ต่อตนเอง ไม่กู้หนี้ยืมสินมาใช้ในสิ่งที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ เป็นต้น

วินัยทางการเงิน คือ การจัดการทางการเงินอย่างเป็นระบบ และอีกหลายคน ให้ความหมายว่า วินัยทางการเงิน คือ การวางแผนทางการเงินไม่ว่าจะเป็นเรื่องการออม การใช้จ่าย และการลงทุน โดยสรุปวินัยทางการเงินคือ กิจกรรมทางการเงินที่ต้องมีการวางแผน จัดการอย่างเป็นระบบ และ ดำเนินการอย่างมีวินัย และวินัยทางการเงินมีความเกี่ยวข้องกับกลไกตลาดเป็นอย่างมาก การสร้าง “วินัยทางการเงิน” เป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยจัดการชีวิตให้เป็นระเบียบ โดยการวางแผนการเงินที่ดี คิดอย่างรอบคอบก่อนใช้จ่าย จัดสรรรายได้สำหรับค่าใช้จ่ายแต่ละประเภท ลดการใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น การที่บุคคลจะมีวินัยทางการเงินที่ดีสามารถเกิดขึ้นได้ในทุกวัยและเริ่มได้ทันทีเพื่อบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ อันสดใสและมั่นคง วัยเด็กควรต้องเริ่มเรียนรู้ค่าของเงินและอดออม วัยทำงานต้องบริหารรายได้และรายจ่ายเพื่อสร้างพื้นฐานอันมั่นคงและการสร้างครอบครัวที่ต้องรับผิดชอบตัวเองและผู้อื่น และวัยก่อนเกษียณที่จะต้องวางแผนเพื่อไม่ให้เป็นการแก่ผู้อื่น

นิยามศัพท์

แรงงานนอกระบบ หมายถึง แรงงานตามคำจำกัดความของสำนักงานสถิติแห่งชาติคือ ผู้ที่มีงาน

ทำตั้งแต่อายุ 20 ปีขึ้นไปที่ไม่ได้รับความคุ้มครองและไม่มีหลักประกันทางสังคมจากการทำงาน (Natijam, Saengloetuthai & Photangtham, 2016)

วินัยทางการเงิน หมายถึง กิจกรรมทางการเงินที่บุคคลต้องมีการวางแผน จัดการเงินอย่างเป็นระบบและมีวินัย และวินัยทางการเงินนี้จะมีความเกี่ยวข้องกับกลไกตลาดเงินตลาดทุน เช่น บุคคลต้องมีการออมเงินทุกเดือนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 10 ของรายได้ มีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย มีการวางแผนการออมอย่างมีประสิทธิภาพและปฏิบัติตามแผนอย่างเคร่งครัดซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ได้แบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ

วินัยด้านการออม หมายถึง การเก็บออมเงินอย่างสม่ำเสมอ เพื่อวัตถุประสงค์ไว้ใช้ในการดำรงชีวิตเพื่อใช้ในยามฉุกเฉินและใช้ในยามเกษียณอายุ เป็นต้น

วินัยด้านการใช้จ่าย หมายถึง การวางแผนการใช้เงินให้มีความคุ้มค่าและคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดจากการใช้จ่ายเงินในแต่ละครั้ง เช่น การไม่บริโภคสินค้าที่

มีราคาแพง การเปรียบเทียบราคาสินค้าก่อนตัดสินใจซื้อ เป็นต้น

จังหวัดกรุงเทพมหานคร หมายถึง กรุงเทพมหานครเหนือ กรุงเทพมหานครใต้ กรุงเทพมหานครตะวันออก กรุงเทพมหานครเหนือ และ กรุงเทพมหานครใต้

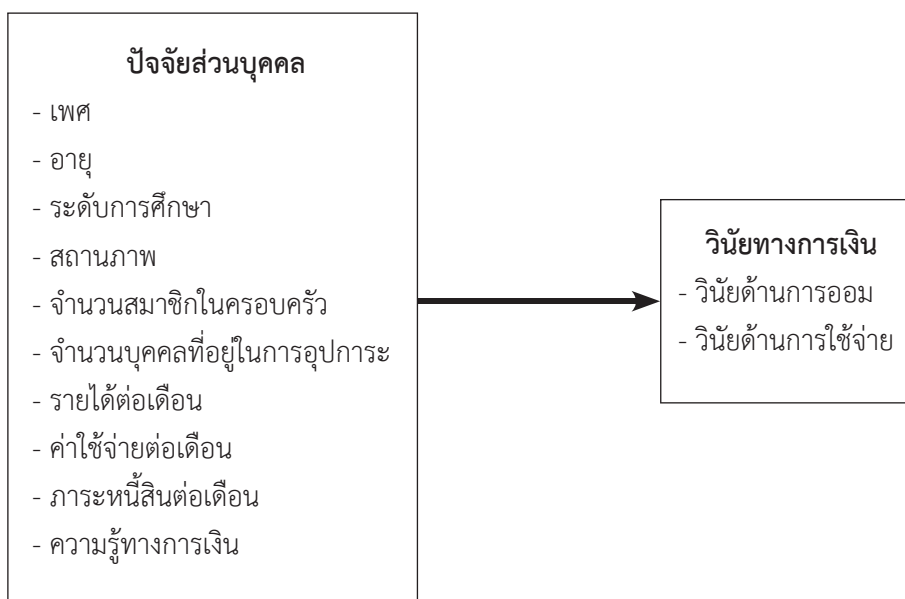
ประโยชน์ที่ได้รับจากงานวิจัย

1. เพื่อทราบแนวทางในการส่งเสริมให้แรงงานนอกระบบมีวินัยทางการเงินเพิ่มขึ้น
2. เป็นข้อมูลให้หน่วยงานรัฐใช้ในการกำหนดนโยบายด้านการเงินบุคคลให้กับกลุ่มแรงงานนอกระบบ

สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยส่วนบุคคลมีผลต่อพฤติกรรมการมีวินัยทางการเงินของแรงงานนอกระบบในกรุงเทพมหานคร

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการวิจัยดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ คือ แรงงานนอกระบบในกรุงเทพมหานคร มีจำนวน 1,481,600 คน (National Statistical Office, 2016) กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง แรงงานนอกระบบในกรุงเทพมหานคร มีจำนวน 1,481,600 คน ซึ่งการคำนวณหาขนาดตัวอย่างตามสูตรการคำนวณ (Silapajaru, 2007) ที่ระดับค่าความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 400 คน และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยวิธีการจัดสรรแบบโควตา โดยการแบ่งกรุงเทพมหานคร ออกเป็น 6 กลุ่ม ได้แก่ กรุงเทพมหานคร กรุงเทพมหานครเหนือ กรุงเทพมหานครตะวันออก กรุงเทพมหานครใต้ กรุงเทพมหานครตะวันออก และ กรุงเทพมหานครใต้ เก็บตัวอย่างกลุ่มละ 67 คน รวมแล้วขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 402 คน และในการเก็บข้อมูลใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างตามสะดวก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ในการเก็บข้อมูล ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ จำนวนสมาชิกในครอบครัว จำนวนบุคคลที่อยู่ในการอุปการะ รายได้ต่อเดือน ค่าใช้จ่ายต่อเดือน ภาระหนี้สินต่อเดือน และความรู้ทางการเงิน เป็นแบบเลือกตอบ และเติมคำในช่องว่าง

ตอนที่ 2 ข้อมูลด้านวินัยทางการเงิน มีจำนวน 20 ข้อ โดยแบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ วินัยด้านการออม ข้อ 1 - 10 และ วินัยด้านการใช้จ่าย ข้อ 11 - 20 และหาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (IOC) ได้ค่าความเที่ยงตรงระหว่าง 0.50 - 1.00 และนำไปปรับปรุง

ข้อคำถาม และได้ตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ในแบบสอบถามโดยการนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างแรงงานนอกระบบที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริงในเขตปริมณฑล (จังหวัดสมุทรปราการ) จำนวน 30 คน ด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค (Cronbach's Alpha method) ซึ่งผลการวิเคราะห์วินัยด้านการออม มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ 0.867 วินัยด้านการใช้จ่าย มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ 0.843 และวินัยทางการเงินรวมมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ 0.925

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ประกอบด้วย ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ในการวิเคราะห์ระดับของการมีวินัยทางการเงินของแรงงานนอกระบบในกรุงเทพมหานคร

2. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's correlation coefficient) และการวิเคราะห์ด้วยสถิติถดถอยพหุคูณ (Multiple regression) ในการทดสอบสมมติฐานปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการมีวินัยทางการเงินของแรงงานนอกระบบในกรุงเทพมหานคร

ผลการวิจัย

ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคลของแรงงานนอกระบบที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 402 คน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 65.67 มีอายุระหว่าง 25 ปี ถึง 35 ปี คิดเป็นร้อยละ 53.98 การศึกษาอยู่ในระดับการศึกษาปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 73.13 มีสถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ 50.25 มีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 3 คน คิดเป็นร้อยละ 30.10 ไม่มีบุคคล

ที่ต้องอุปการะ จำนวน 200 คน คิดเป็นร้อยละ 49.75 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน คนละ 49,502 บาท ค่าใช้จ่ายต่อเดือน คนละ 18,917.41 บาท ภาระหนี้สินต่อเดือน คนละ 8,000.07 บาท

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมด้านวินัยทางการเงิน ซึ่งแบ่งเป็นวินัยด้านการออมและวินัยด้านการใช้จ่าย ของกลุ่มตัวอย่าง วินัยทางการเงินซึ่งประกอบด้วย วินัยด้านการออม และ วินัยด้านการใช้จ่าย ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมวินัยด้านการออมของแรงงานนอกระบบในกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 222 คน คิดเป็นร้อยละ 55.22 ระดับพฤติกรรมวินัยด้านการออม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.05 คะแนน มีพฤติกรรม

วินัยด้านการใช้จ่ายโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 52.49 ระดับพฤติกรรมวินัยด้านการใช้จ่ายของแรงงานนอกระบบในกรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.03 คะแนน

ผลการทดสอบสมมติฐาน ปัจจัยส่วนบุคคลมีผลต่อพฤติกรรมการมีวินัยทางการเงินของแรงงานนอกระบบในกรุงเทพมหานครมีความสัมพันธ์ต่อวินัยทางการเงิน ผลการวิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ใช้ตัวแปรปัจจัยส่วนบุคคล ในการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับวินัยด้านการออม วินัยด้านการใช้จ่าย และวินัยด้านการเงินรวม ของแรงงานนอกระบบในกรุงเทพมหานคร

ตาราง 1

ผลการทดสอบความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนบุคคล กับพฤติกรรมการมีวินัยด้านการออม (n = 402 คน)

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม	พฤติกรรมการมีวินัยทางการเงิน	
	r	P
จำนวนสมาชิกในครอบครัว	0.114	.225
จำนวนบุคคลในการอุปการะ	0.573	.023*
รายได้ต่อเดือน	0.462	.040*
ค่าใช้จ่ายต่อเดือน	0.355	.035*
ภาระหนี้สินต่อเดือน	0.411	.020*

หมายเหตุ: * $P < 0.05$

จากตาราง 1 ผลการทดสอบ พบว่า ตัวแปรด้านปัจจัยส่วนบุคคล มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีวินัยทางการเงินของแรงงานนอกระบบในกรุงเทพมหานคร ด้านวินัยทางการเงิน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เรียงลำดับตามค่าความสัมพันธ์ดังนี้

1) จำนวนบุคคลในการอุปการะ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีวินัยทางการเงินในทิศทางเดียวกัน

($r = .573$)

2) รายได้ต่อเดือนมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีวินัยทางการเงินในทิศทางเดียวกัน ($r = .462$)

3) ภาระหนี้สินต่อเดือนมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีวินัยทางการเงินในทิศทางเดียวกัน ($r = .411$)

4) ค่าใช้จ่ายต่อเดือนมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีวินัยทางการเงินในทิศทางเดียวกัน ($r = .355$)

ตาราง 2

ผลการทดสอบความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนบุคคล กับพฤติกรรมการมีวินัยด้านการใช้จ่าย ($n = 402$ คน)

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม	พฤติกรรมการมีวินัยด้านการใช้จ่าย	
	r	P
จำนวนสมาชิกในครอบครัว	0.195	.015*
จำนวนบุคคลในการอุปการะ	0.596	.019*
รายได้ต่อเดือน	0.564	.020*
ค่าใช้จ่ายต่อเดือน	0.478	.015**
ภาระหนี้สินต่อเดือน	0.438	.035*

หมายเหตุ: * $P < 0.05$

จากตาราง 2 ผลการทดสอบ พบว่า ตัวแปรด้านปัจจัยส่วนบุคคล มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีวินัยทางการเงินของแรงงานนอกระบบในกรุงเทพมหานคร ด้านการใช้จ่าย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงตามค่าความสัมพันธ์ดังนี้

- 1) จำนวนบุคคลในการอุปการะ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีวินัยทางการเงินในทิศทางเดียวกัน ($r = .596$)
- 2) รายได้ต่อเดือนมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม

การมีวินัยทางการเงินในทิศทางเดียวกัน ($r = .564$)

3) ค่าใช้จ่ายต่อเดือนมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีวินัยทางการเงินในทิศทางเดียวกัน ($r = .478$)

4) ภาระหนี้สินต่อเดือนมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีวินัยทางการเงินในทิศทางเดียวกัน ($r = .438$)

5) จำนวนสมาชิกในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีวินัยทางการเงินในทิศทางเดียวกัน ($r = .195$)

ตาราง 3

ผลการทดสอบความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนบุคคล กับพฤติกรรมการมีวินัยด้านการเงินรวม ($n = 402$ คน)

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม	พฤติกรรมการมีวินัยด้านการเงินรวม	
	r	P
จำนวนสมาชิกในครอบครัว	0.159	.013*
จำนวนบุคคลในการอุปการะ	0.602	.019*
รายได้ต่อเดือน	0.528	.012*
ค่าใช้จ่ายต่อเดือน	0.428	.015*
ภาระหนี้สินต่อเดือน	0.437	.025*

หมายเหตุ: * $P < 0.05$

จากตาราง 3 ผลการทดสอบ พบว่า ตัวแปรด้านปัจจัยส่วนบุคคล มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีวินัยทางการเงินของแรงงานนอกระบบในกรุงเทพมหานคร ด้านการเงินรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงค่าความสัมพันธ์ดังนี้

1) จำนวนบุคคลในการอุปการะ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีวินัยทางการเงินในทิศทางเดียวกัน ($r = .573$)

2) รายได้ต่อเดือนมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีวินัยทางการเงินในทิศทางเดียวกัน ($r = .462$)

3) ภาระหนี้สินต่อเดือนมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีวินัยทางการเงินในทิศทางเดียวกัน ($r = .411$)

4) ค่าใช้จ่ายต่อเดือนมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีวินัยทางการเงินในทิศทางเดียวกัน ($r = .355$)

5) จำนวนสมาชิกในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีวินัยทางการเงินในทิศทางเดียวกัน ($r = .195$)

สรุปได้ว่า ปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีวินัยทางการเงินรวม คือ มีวินัยทางการเงินและวินัยด้านการใช้จ่ายในทิศทางเดียวกัน ได้แก่ จำนวนสมาชิกในครอบครัว จำนวนบุคลากรในอุปการะ รายได้ต่อเดือน ค่าใช้จ่ายต่อเดือน และภาระหนี้สินต่อเดือน ซึ่งเป็นไปตามข้อสมมติฐาน

ส่วนที่ 2 ใช้ตัวแปรปัจจัยส่วนบุคคล ในการ

วิเคราะห์ปัจจัยที่สัมพันธ์กับวินัยด้านการเงินรวม ของแรงงานนอกระบบในกรุงเทพมหานคร

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการถดถอยพหุคูณระหว่างตัวแปรอิสระกับพฤติกรรมการมีวินัยทางการเงินรวมของแรงงานนอกระบบในกรุงเทพมหานคร โดยตัวแปรอิสระที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้แก่ จำนวนสมาชิกในครอบครัว จำนวนบุคคลที่อุปการะ ค่าใช้จ่ายต่อเดือน ภาระหนี้สินต่อเดือน และรายได้ต่อเดือน โดยสามารถวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับวินัยด้านการเงินรวมของแรงงานนอกระบบในกรุงเทพมหานคร ได้ร้อยละ 48.7 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สามารถเรียงลำดับความสัมพันธ์ตามค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย(Beta) ที่มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน ดังนี้

1) ค่าใช้จ่ายต่อเดือน ($\beta = 1.013$)

2) จำนวนสมาชิกในครอบครัว ($\beta = .143$)

3) จำนวนบุคคลที่อยู่ในอุปการะ ($\beta = .050$) และมีปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามกับวินัยทางการเงินรวมของแรงงานนอกระบบ ได้แก่

4) รายได้ต่อเดือน ($\beta = .095$)

5) ภาระหนี้สินต่อเดือน ($\beta = -1.021$)

สรุปได้ว่า ปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคลที่มีผลต่อพฤติกรรมการมีวินัยทางการเงินของแรงงานนอกระบบในกรุงเทพมหานคร ที่มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน และทิศทางตรงข้าม ดังตาราง 4

ตาราง 4

ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณของปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการมีวินัยด้านการเงินรวมของแรงงานนอกระบบในกรุงเทพมหานคร

ตัวแปร	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
Constant	13.896	12.92		12.788	.000**
จำนวนสมาชิกในครอบครัว	.750	.657	.657	8.8878	.000**

ตาราง 4

ค่าสัมประสททการถดถอยพหุคูณของปฏจยทมผลต่อพฏดทกรมการมวณยด้นการจทนรวมของรแรงงานนอกระบบในกรุงทมมหานคร (ต่อ)

ตัวแปร	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
จำนวนบุคคลทอยู่ในการอุปการะ	.050	.000	.143	1.455	.032*
ค่าใช้จ่ายต่อเดอน	1.238	.001	1.013	.142	.013*
ภาระหนี้สินต่อเดอน	-2.857	.075	-1.021	-.207	.036*
รายได้ต่อเดอน	.000	.000	-.095	-.090	0.13*

$R = .654$, $R^2 = .497$, $R^2 \text{ adj} = .487$, Durbin-Watson = 1.961, $F = 44.087$, Std. Error = 3.833,

* $p < .05$, ** $p < .01$

การอภิปรายผล

จากผลการวจยพบว ปฏจยลคขณะส่วนบุคคลทสัมพันธ์ต่อพฏดทกรมการมวณยทางจทนของรแรงงานนอกระบบในกรุงทมมหานคร ทมณยสาคัญทางสทธททระดับ 0.05 จำนวน 5 ตัวแปร คอ ค่าใช้จ่ายต่อเดอน จำนวนสมาชิกในครอบครว จำนวนบุคคลทอยู่ในอุปการะ รายได้ต่อเดอน ซงสัมพันธ์ไปในทศทางเดยวกันคอ การมค่าใช้จ่ายต่อเดอน เพมซ้นจะทาให้มพฏดทกรมด้นวณยทางจทนเพมซ้น หมายควมวถ้ารแรงงานนอกระบบในกรุงทมมหานครมค่าใช้จ่ายเพมซ้นจะทาให้มพฏดทกรมด้นวณยทางจทนเพมซ้น สอดคล้องกังานวจยของ Moonla (2015) จำนวนสมาชิกในครอบครวของรแรงงานนอกระบบมจำนวนเพมซ้น จะทาให้มพฏดทกรมด้นวณยทางจทนเพมซ้น กล่าวคอ หากรแรงงานนอกระบบมจำนวนสมาชิกในครอบครวมการหารายได้ให้กับครอบครวให้พอเพยงจะทาได้ยากทาให้ต้องเพมวณยทางจทนเพมซ้นเพื่อควมอยู่รอดของครอบครว สอดคล้องกังานของวจยของ Virayanont, (2015) พบว จำนวนสมาชิกในครอบครวทมสมาชิก 4 คน ซ้นไป ให้ควม

สาคัญมากกว่าครอบครวทมสมาชิก 2 - 3 คน ในการดตสนใจซ้อประกันชวตเพื่ออมจทน และ งานวจยของ Rueksantad (2012) ทพบว จำนวนสมาชิกในครอบครวทเพมซ้นมผลต่อการดตสนใจอมจทน

ปฏจยทมผลต่อพฏดทกรมการมวณยทางจทนของรแรงงานนอกระบบในกรุงทมมหานครในทศทางตรงข้าม ได้แก่ ภาระหนี้สินต่อเดอน กล่าวคอ การทรแรงงานนอกระบบมภาระหนี้สินเพมมากซ้น สงผลต่อการมวณยทางจทนน้อยลง และสอดคล้องกังานวจยของ Chanachan (1995) ทศกษาถึงพฏดทกรมการอมและปฏจยทมอทธพลต่อการอม ของพนังงานธนาการกลศกรไทย ในเขตกรุงทมมหานครและปรมณพล พบวรายจ่ายหนี้สินมผลต่อการดตสนใจทจะอมจทนซงแสดงถึงวณยทางจทน และปฏจยด้นรายได้ต่อเดอนทเพมซ้นสงผลให้มพฏดทกรมด้นวณยทางจทนลดลง สอดคล้องกังานวจยของ Mothina (1994) ทพบว รายได้ของคนที่เริ่มต้นทางานมควมสัมพันธ์ซงลบกัการอมอยางมณยสาคัญ

ข้อเสนอแนะ

1. จากผลการวิจัยปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการมีวินัยทางการเงินของแรงงานนอกระบบในกรุงเทพมหานคร

พบว่า ภาระหนี้สินเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้แรงงานนอกระบบ มีพฤติกรรมด้านวินัยทางการเงินลดลง แม้ว่าการที่มีรายได้มากขึ้น ดังนั้นเพื่อที่จะได้เป็นการพัฒนาพฤติกรรมการมีวินัยทางการเงินของแรงงานนอกระบบ เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันทางการเงินในการใช้จ่ายเงิน สามารถควบคุมตนเองในการวางแผนทางการเงิน การออม และไม่ก่อหนี้สิน จะทำให้ตนเองและครอบครัวมีความเป็นอยู่อย่างมั่นคงและยั่งยืน มีอิสรภาพทางการเงิน โดยการให้ความรู้เพิ่มเติมทางการเงินด้านการวางแผนทางการเงิน การทำบัญชีรับจ่าย เพื่อรู้สถานะทางการเงินของตนเอง และเพื่อชีวิตในวัยเกษียณ

2. ด้านวินัยทางการเงินของแรงงานนอกระบบในกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย วินัยด้านการออม และวินัยด้านการใช้จ่าย พบว่า กลุ่มตัวอย่างแรงงานนอกระบบในกรุงเทพมหานครนั้นมีวินัยด้านการออมอยู่ในระดับปานกลาง วินัยด้านการใช้จ่ายอยู่ในระดับปานกลาง และมีวินัยทางการเงินรวมอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นการที่จะทำให้บุคคลเกิดพฤติกรรมอย่างถาวร จำเป็นต้องมีปัจจัยหลายด้านประกอบกัน การที่ภาครัฐจะช่วยเพิ่มการมีวินัยทางการเงินทั้งด้านการออมและการใช้จ่ายให้อยู่ในระดับสูง ต้องเพิ่มการมีทักษะและความรู้ทางการเงิน การให้ความรู้แบบกว้างๆอาจไม่ได้ประสิทธิภาพ ควรมีการออกแบบให้มีความเหมาะสมกับกลุ่มแรงงานนอกระบบ ที่มีระดับความรู้ที่แตกต่างกัน ควรเน้นการให้ความรู้ในส่วนที่ขาดแคลนหรือจำเป็นเพื่อเป็นการพัฒนาทักษะทางการเงินของกลุ่มแรงงานนอกระบบให้ยั่งยืน

Reference

- Bank of Thailand. (nd.). *Financial Planning*. Retrieved from <https://www.1213.or.th/th/moneymgt/finplan/Pages/planningsteps.aspx> [In Thai]
- Boonklee, B. (2009). *Factors Affecting Financial Discipline Behavior among Teachers: A Case Study of Teachers in Nakhonpathom Education Region, Area 2*. Independent Study of Master of Arts (Social Development), National Institute of Development Administration. [In Thai]
- Bordeerat, W. (2010). *Financial Discipline*. Retrieved from http://www.set.or.th/dat/vdoArticle/attachFile/TSI-Article_PF_040.pdf [In Thai]
- Branson. (1089). *Life cycle Theory of Consumption* p.193-194
- Ministry of Finance.(2017). *Promotion Guidelines System savings*. Retrieved from <http://www.moneyandbanking.co.th/new/16960/3/>[In Thai]
- Mothina, C. (1994). *The Saving Behavior of working people*. Master of Economics Thesis, National Institute of Development Administration. [In Thai]
- Moonla, C. (2015). *The Behavior and factors affect saving for after retirement of people in Bangkok*. Independent Study of Master Degree in Business Administration, Siam University. [In Thai]
- National Statistical Office. (2016). *Survey of informal Workers in 2016*. Retrieved from <http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/themes/files/workerOutSom59.pdf> [In Thai]
- Natijam, S., Saengloetuthai, J., & Photangtham, D. (2016). The guidelines for promoting insured person registration of informal labors in Nakhon Pathom. *Journal of management Science Nakhon Pathom Rajabhat University*, 3(1), 17-28.
- Rueksantad, J. (2012). *Comparison on Saving Behavior between Private Company Officers and Government Officers in Bangkok*. Independent Study of Master Degree in Business Administration, Rajamangala University of Technology Thanyaburi. [In Thai]
- Silapajaru, T. (2007). *Research and Analysis of Statistical Data with SPSS*. Bangkok: V.interprint. [In Thai]
- Thongphueng, P. (2012). *Personal Financial Planning for Retirement: A Case Study of School Teachers under the Jurisdiction of Bangkok Metropolitan Administration (Research Report)*. Bangkok: Dhurakijpundit University. [In Thai]
- Viriyant, M. (2015). *Marketing Factors Affect the Decision to Purchase Life Insurance of Customers in Bangkok*. Independent Study of Master Degree in Business Administration, Siam University. [In Thai]